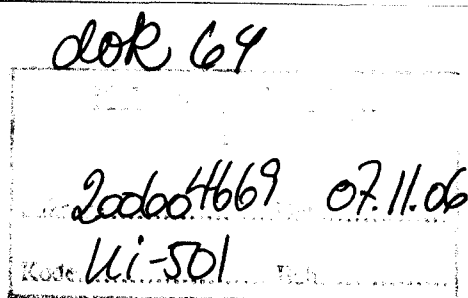

DEN NORSKE KIRKE
Borg bispedømmeråd

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 13.10.2006

Vår ref: 06/225-12 PJB

Deres ref:

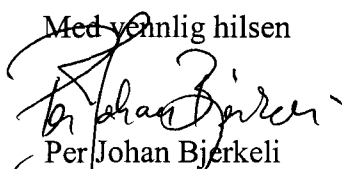
HØRING: NOU - 2006:2 STATEN OG DEN NORSKE KIRKE.

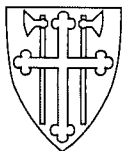
Borg bispedømmeråd har i sitt møte 12. oktober 2006 i sak 045/06 behandlet "Høring: NOU – 2006: 2 Staten og Den norske kirke."

Bispedømmerådet gjorde følgende vedtak: "*Borg bispedømmeråd vedtar det fremlagte forslag til høringsuttalelse, med de endringer som fremkom i møtet.*"

Bispedømmerådets uttalelse med spørreskjema følger vedlagt.

Med vennlig hilsen

Per Johan Bjerkeli
stiftsdirektør
Direkte innvalg:

DEN NORSKE KIRKE

Borg biskop og bispedømmeråd

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 12.10.2006

Vår ref: 06/225-8 CHSO

Deres ref:

Høringssvar - NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke

Borg biskop og bispedømmeråd vil takke for en grundig utredning av forholdet mellom staten og kirken. På de viktigste områdene gir den et godt grunnlag for beslutning.

Statskirkeordningen har vært kritisert og debattert i mer enn 150 år. Få synes å være i tvil om at den relasjon mellom stat og kirke som en statskirkeordning gir uttrykk for, representerer en foreldet tenkemåte. Vi ville ikke ha etablert en statskirke i dag. Når statskirkeordningen imidlertid foreligger, må vi konstatere at den i all hovedsak fungerer tilfredsstillende. Kirken har stor grad av selvstendighet, staten er ikke bundet av kirkens standpunkter, og religiøse og livssynsmessige minoriteter respekteres og ivaretas økonomisk og på andre måter. Slik vi ser det, er det derfor ingen hast med å avvikle statskirkeordningen.

Etter en samlet vurdering, vil Borg biskop og bispedømmeråd anbefale en videreføring av den utvikling som ble påbegynt i forrige århundre, og som kjennetegnes av en gradvis organisatorisk selvstendiggjøring av Den norske kirke.

Religionspolitikk og kirkeordning

Statskirkeordningen ble skapt i en homogen enhetskultur. Denne enhetskulturen er nå erstattet av et samfunn som er pluralistisk i mange henseender. Det foreligger ikke lenger noen plikt til å tilhøre kirken eller ta del i kirkelige ritualer, og det eksisterer religiøse og livssynsmessige alternativer.

Den viktigste teologiske forutsetningen for etableringen av statskirkeordningen, var at Kongen ble ansett som den fremste av kirkens medlemmer og som kirkemedlem tok del i kirkens styre. Også Kongen i statsråd, dvs Regjeringen, var derfor å betrakte som et kirkelig organ. En slik tenkning er det ikke lenger mulig å anlegge, og det av to grunner:

For det første er staten blitt institusjonelt sekularisert, og er ikke lenger forpliktet på kristen tro og kirkens lære.

For det andre har relasjonen mellom Kongen (Staten) og kirken utviklet seg slik at kirken i økende grad fremstår som et eget trossamfunn atskilt fra statens øvrige forvaltning. For 150 år siden var det sakssvarende å tale om "statens religionsvesen". Det er knapt noen dekkende beskrivelse av dagens situasjon.

Også Den norske kirke har både i teologisk og rettslig forstand krav på å fremstå som et eget og selvstendig trossamfunn. Et overordnet mål må derfor være å fortsette de reformer som gir kirken denne selvstendighet.

Fremveksten av tenkningen om menneskerettigheter de siste 200 årene har bidratt til å problematisere statskirkeordningen, og det på to måter. For det første har det vært hevdet at det er urimelig at staten kan favorisere ett bestemt trossamfunn. For det andre har det vært hevdet at det er urimelig at ett bestemt trossamfunn ikke skal kunne hevde sin religionsfrihet overfor staten.

Samtidig er det et viktig hovedsynspunkt for oss at religionsfriheten ikke først og fremst krenkes gjennom prinsipper, men gjennom praksis. Slik vi ser det, praktiseres statskirkeordningen i dag på en slik måte at den trygger og støtter opp om også andre tros- og livssynssamfunn. Statskirkeordningen er med på å garantere en utstrakt grad av religionsfrihet for mennesker som ikke selv tilhører statskirken, ikke minst gjennom økonomiske støtteordninger.

Den ulikheten mellom tros- og livssynssamfunn som likevel foreligger, må tilskrives den ulike oppslutning tros- og livssynssamfunnene har. Dette forhold vil ikke endres ved en oppløsning av statskirkeordningen. Fortsatt vil en betydelig majoritetskirke som Den norske kirke ha særfordeler i kraft av sin posisjon. Vi deler utvalgets religionspolitiske vurderinger, som understreker prinsippet om likebehandling av tros- og livssynssamfunn. Vi mener samtidig at denne likebehandling kan etableres innenfor rammene av den nåværende kirkeordning. Stortingets vedtak om trosopplæringsreformen bekrefter denne likebehandlingen.

Selv om staten er sekulær, dens institusjoner ikke er forpliktet på kristen tro og kirkens lære, og den grunnlovsmessige forankring av kirkens rettsgrunnlag tas bort, vil statens ansvar for borgernes religiøse forhold ikke bortfalle. Retten til fri religionsutøvelse, nedfelt i både Grunnloven og menneskerettsloven, bør forplikte staten til å utøve en aktivt støttende religionspolitikk. Økonomisk og på andre måter bør det derfor fortsatt være statens ansvar å legge til rette for organisert religionsutøvelse.

I forlengelsen av dette mener vi det ikke er urimelig å ta til følge det faktum at i underkant av 85% av befolkningen er medlem av Den norske kirke. Vi finner ingen grunn til å sette spørsmålstegn ved de motiver den enkelte måtte ha for å opprettholde sitt medlemskap, men mener at dette må tolkes positivt som et ønske om tilhørighet. Folkekirken står sterkt i det norske samfunn, og staten har et ansvar for at dette kan videreføres.

Rettslig grunnlag for en fremtidig kirkeordning

De områder som nå peker seg ut for reformer og økt kirkelig selvstendighet er først og fremst områder som knytter seg til ytre rammebetingelser; økonomi, tilsettingsordninger (biskoper og proster) og organisering (enheter og arbeidsgiverforhold).

Borg bispedømmeråd vil ikke tilrå at Den norske kirke gjøres til et privat rettssubjekt som reguleres av trossamfunnsloven, slik et mindretall i utvalget foreslår gjennom modellen "selvstendig folkekirke". Slik vi ser det, er både kirke og folk best tjent med at kirken videreføres som en offentligrettslig korporasjon. Dette fordi et radikalt brudd med gjeldende ordning vil kunne få følger for den følelse av tilhørighet som et stort flertall av folket har til kirken. En prinsipiell nyorganisering av forholdet mellom stat og

kirke bør skje gradvis og i moderate former, slik at kirken hele veien kan fremstå som den samme kirke.

Dissens fra Hanne G. Sinkerud:

Dette medlem ønsker at Den norske kirke reguleres av trossamfunnsloven, slik et mindretall i Gjøannes-utvalget foreslår gjennom modellen "selvstendig folkekirke". En slik radikal forandring av forholdet mellom stat og kirke bør skje gradvis, slik at kirken hele veien kan fremstå som den samme kirke.

Et mindretall i Gjøannes-utvalget foreslår en grunnlovsforankret folkekirke, som må anses som en videreføring av dagens statskirkeordning. Slik vi ser det, er den viktigste innvendingen mot en slik grunnlovsforankret folkekirke de skranker den medfører for regjeringens sammensetning.

Et mindretall i bispedømmerrådet ønsker likevel å videreføre denne modell.

Et flertall i bispedømmerrådet vil foretrekke en forankring i alminnelig lov, og gir altså sin tilslutning til utvalgets flertall.

Borg bispedømmerråd er likevel svært usikker på hvordan en slik lovforankring vil fremstå og forvaltes. Om dette er en god modell eller ikke, vil helt og holdent avhenge av hvordan kirkeloven formuleres og forvaltes av Stortinget. Dersom utvalgets forslag om en kortfattet rammelov vedtas, og Stortinget viser tilbakeholdenhet i forvaltningen av denne loven, vil dette kunne fungere bra. Loven må ha til formål å sørge for at den kirken vi i dag kjenner kan videreføres og gjenkjennes av sine medlemmer også i fremtiden, og at kirken kan ledes og styres av sine egne organer.

Vi støtter videre det flertall i utvalget som vil forankre en ny kirkelov i en grunnlovsbestemmelse om Den norske kirke. Dette både for å gi et grunnlag for Stortingets lovgivningskompetanse på det kirkelige område, men også for å synliggjøre den historiske relasjon som har vært mellom staten og kirken.

Videre støtter vi også forslaget om at følgende verdiparagraf tas inn i Grunnloven: "Den kristne og humanistiske Arv forbliver Statens Værdigrunnlag."

En fremtidig kirkeforfatning bør vedtas av kirkens egne organer. Demokratiet i kirken bør styrkes. Valgordninger utgjør imidlertid en del av kirkens forfatning og interne organisering, som igjen vil være et ansvar for kirkens egne organer.

Økonomi og finansiering

Utvalget innrømmer selv at de økonomiske forholdene er de som er dårligst utredet. Samtidig er det klart at disse er svært viktige, og ganske særlig dersom den nåværende relasjonen mellom stat og kirke endres vesentlig. Vi mener at utredningen på dette punkt ikke gir et tilstrekkelig grunnlag for beslutning.

Statens ansvar for en aktivt støttende religions- og livssynspolitikk bør medføre et ansvar for økonomisk støtte til kirken. Vi slutter oss dermed til flertallet i utvalget som anbefaler at dagens offentlige finansieringsordning videreføres. Hovedutfordringen for en fremtidig endret finansieringsordning er å få til en bedre sikring av Den norske kirkes driftsnivå over hele landet. Til tross for dagens statlige og kommunale forpliktelser overfor den kirkelige økonomi, er vi opptatt av at ressursituasjonen i deler av landet er så svak at det kan stilles spørsmål om det skjer en forsvarlig kirkelig drift.

Dette rammer både forvaltningen av de enorme nasjonale kulturverdier som er under kirkelig forvaltning, og det kirkelige tjenestetilbud overfor kirkens medlemmer og samfunnet mer generelt. Det totale ressurstilfanget til Den norske kirke må derfor etter vår mening økes og det offentliges finansielle forpliktelser innskjerpes i lovgivningen.

Vi ser det som påkrevd at finansieringsmodeller og fordeling av ressurser utredes nærmere, før det tas stilling til en eventuell ny finansieringsmodell for Den norske kirke.

Ved en vesentlig endring bør statens oppgave være å legge til rette for at folkekirken kan videreføres, også på den måten at det ikke gis økonomiske motiver for å melde seg ut av kirken. Vi er derfor uenig i innføringen av en medlemsavgift, og frykter at dette kan svekke folkekirken.

Vi er samtidig opptatt av ordninger som kan legge til rette for at det enkelte kirkemedlem kan gi økonomiske bidrag til kirkens virksomhet. Kirkens medlemmer utfordres allerede i dag til å bidra økonomisk til kirkens drift gjennom kollekt, givertjenester, dugnadsinnsats osv. Det er viktig at staten har et vedvarende fokus på ordninger og tiltak som kan legge best mulig til rette for denne type frivillige bidrag. Ordningen med skattefritak for gaver til Den norske kirke er et eksempel på et slikt tiltak.

Vi legger videre til grunn at Opplysningsvesenets fond ved et skille mellom kirke og stat i sin helhet er å betrakte som kirkens eiendom. Utredningen fra Justisdepartementets Lovavdeling tar etter vårt syn ikke tilstrekkelig hensyn til det faktum at staten og kirken har vært umulig å betrakte atskilt fra hverandre fra reformasjonen til det 19. århundre, og at fondets verdier stammer fra eiendommer som før reformasjonen tilhørte kirken.

Gravferdsforvaltning

På landsbasis forvaltes 92 % av alle gravferder av Den norske kirke. I seks av bispedømmene er oppslutningen mer enn 95%, og tre bispedømmer har større oppslutning enn 97%. Det er mao flere som bruker kirken ved gravferd, enn det er medlemmer. Dette må tolkes som et uttrykk for at kirken nyter stor tillit i dette arbeidet, at tjenesten har høy kvalitet og verdsettes, og at ikke-medlemskap utgjør en helt minimal hindring for å gjøre bruk av kirkens tjenester. Dette er også bekreftet gjennom brukerundersøkelser. Det legges i stor grad til rette for at medlemmer av andre religioner og livssyn får egne deler av gravfelt som ikke vigsles av kirken.

Dette taler for at gravferdsforvaltningen i alle tilfelle bør fortsette som i dag. Samtidig illustrerer dette også hele statskirke-debattens grunnleggende dilemma: Det fungerer i praksis, men det kan reises prinsipielle innvendinger. I den grad prinsipielle argumenter om likebehandling og nøytralitet brukes som støtte for en opphevelse av statskirkeordningen, bør de samme prinsipielle overveielsene gjøre seg gjeldende med tanke på gravferdsforvaltningen. Noe annet vil være inkonsistent.

Slik vi ser det er gravferdsforvaltning et offentlig ansvar, og vil aldri kunne bli noe annet. Spørsmålet er imidlertid om hvem som skal utføre tjenesten, og på hvilket nivå delegasjonen skal skje.

Dagens ordning delegerer oppgavene til de kirkelige fellesråd. Det er fortsatt statens ansvar, men Stortinget har gjennom lov gitt fellesrådene oppgaven med den daglige forvaltning. Utvalget foreslår at denne oppgavedelegasjon skal gå til kommunene, i

stedet for til de kirkelige fellesråd. Samtidig åpner utvalgets forslag for at kommunene kan delegere oppgaven videre til kirkelige fellesråd. Det nye i utvalgets forslag er mao at delegasjonen flyttes fra Stortinget til kommunestyret.

Et flertall i Borg bispedømmeråd ønsker på denne bakgrunn å beholde dagens ordning med direkte delegasjon til kirkelige fellesråd.

Et mindretall i Borg bispedømmeråd støtter utvalgets forslag om å speilvende dagens ordning, slik at kommunen evt kan kjøpe denne tjenesten av den lokale kirke. En slik speilvending vil på en bedre måte ivareta eventuelle behov for en livssynsnøytral gravferdsforvaltning, et behov som vil variere mellom kommunene. Samtidig vil det gjøre den lokale kirke friere, og gi den lokale kirke større mulighet til å stille vilkår for overtagelse av oppgaver, basert på den ressursituasjon som foreligger.

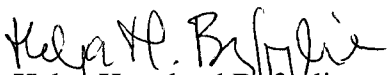
Kirkebyggene

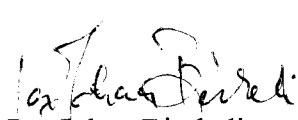
Dagens ordning er den at soknet eier kirkebygget, fellesrådet forvalter det, og kommunen er forpliktet til å støtte økonomisk. Uavhengig av fremtidig kirkeordning deler vi utvalgets oppfatning om at dette i hovedsak bør fortsette. Vi ønsker at det blir tatt et større statlig ansvar for fredede og verneverdige kirkebygg. På enkelte punkter er denne ordningen ikke tilfredsstillende, og må derfor sees i sammenheng med den finansieringsmodell som for øvrig vil gjelde for kirken.

Spørreskjema

Avslutningsvis viser vi til det vedlagte spørreskjema, som statsråden har bedt om at blir utfylt. Til dette vil vi påpeke at flere av spørsmålene er formulert på en slik måte at det er umulig å gi et meningsfylt svar gjennom avkrysning. Avkrysningen vil i stor grad være avhengig av tolkning av spørsmålet, og et bestemt standpunkt vil kunne gi grunnlag for å krysse av på flere alternativer, avhengig av tolkningen.

Med vennlig hilsen

Helga Haugland Byfuglien
Biskop

Per Johan Bjerkeli
stiftsdirektør
Direkte innvalg: 69 30 79 12

vedlegg

Staten og Den norske kirke – Spørsmål til høringsinstansene

Navn på høringsinstans:

Type høringsinstans

- ☐ Kommune
- ☒ Menighetsråd/kirkelig fellesråd/bispedømmeråd
- ☐ Prost/biskop
- ☐ Tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke
- ☐ Frivillig organisasjon innenfor Den norske kirke
- ☐ Annen offentlig instans
- ☐ Annen privat instans

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Svar:

2. Den norske kirke som statskirke:

- ☐ Bør fortsette
- ☒ Bør avvikles
- ☒ Vet ikke / ønsker ikke å svare - viser til vedlegg høringsbrev

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

- ☒ Grunnloven
- ☒ Egen kirkelov vedtatt av Stortinget
- ☐ Lov om trossamfunn
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

- ☐ Gjennom medlemsavgift
- ☐ Medlemsavgift med noe støtte fra det offentlige
- ☒ Støtte fra det offentlige og med noe medlemsavgift
- ☒ Offentlig finansiering uten medlemsavgift
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

- ☐ Valgordningene bør være som i dag
- ☐ Øke bruken av direkte valg til kirkens besluttende organer
- ☒ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelle andre ordninger:

Se høringssvar

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet?

(Her kan du/dere sette kryss på ett eller flere alternativer)

- ☐ Ingen tillegg
- ☐ De politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene
- ☒ Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget
- ☐ Det humanistiske verdigrunnlaget
- ☐ At Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelt annet:

7. Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?

- ☒ Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellesråd)
- ☐ Kommunen
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

8. Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

- ☐ Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
- ☒ Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret
- ☐ Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare